

Konec pošiljanja autobusov po nove delavce iz Bosne

V zapisu o priseljevanju na Jesenice in okolico sem navedel, da je na začetku 80. let dvajsetega stoletja prišlo do nasičenja z delavci in da so bili nujni ukrepi. Kaj se je dogajalo?

V Železarni Jesenice je bilo v tistem času predvsem v jeklarskih obratih še mnogo težkega fizičnega dela, ki so ga opravljali predvsem začetniki, torej pretežno prišleki. Ker so tedensko prihajali novi in novi delavci, so tisti, ki so prišli prej razmeroma hitro napredovali na delovnem mestu. Poskrbljeno je bilo za najosnovnejše usposabljanje, ki pa je pogosto obsegalo zgolj spoznavanje osnovnih delovnih operacij in osnove varnega dela. Napredovali so tisti, ki so bili boljši pri delu. Če so jih pripravljali dobri delovodje, je bilo še kar v redu. Pogosto pa se je dogajalo, da so jih pripravljali njihovi predhodniki, ki niso obvladali celotnega tehnološkega postopka. Zgodilo se je tudi, da so za zabavo kakšno opravilo učili tako, da se je delavec trudil več kot bi bilo potrebno, in da bo tako sam hitreje spoznal pravi način dela. Sam sem bil ob obhodu martinarne priča, ko novi delavec nikakor ni mogel zapeti na kljuko žerjava lijaka za vlivanje v ingote. Delo ni bilo samo po nepotrebnem pretežno. Bilo je tudi zelo nevarno. Ko sem mu pokazal pravilen in varen način dela, mi je dejal, da mu je *majstor* naročil, da mora delati tako, kot se je neuspešno trudil. Tako neuki delavci so postali vodje skupin in vzgajali nove prišleke z istimi napakami pri delu. Posledice so bile katastrofalne. Prihajalo je do nesreč pri delu. Enako hudo pa je bilo, da so se pričeli pojavljati neobičajni problemi v tehnološkem procesu. Eden od tehnološko preprostih izdelkov je tako imenovano dinamo elektro jeklo. Ob spoštovanju tehnoloških predpisov se lahko uporablja manj kakovosten odpadek in kljub temu je izdelek lahko ustrezen. Pričel pa se je tako imenovan misterij diname. Brez jasnega in znanega razloga je včasih prihajalo do izdelkov, ki so bili bolj podobni žgancem kot jeklu. Vsa poizvedovanja in kontrole so bile zaman. Delavci so ščitili drug drugega in trdili, da vse delajo tako, kot je treba. Nikoli nismo našli vzroka za tako stanje. Zopet je bil dr. Gabrovšek tisti, ki je našel rešitev. Preprosto je zahteval, da se ekipe v izmenah razbijejo in ponovno sestavijo v povsem drugačnih postavah. Proizvodnja je takoj normalno

stekla, saj je vedno vsaj eden v izmeni opozoril na napačno delo.

V samoupravnem sistemu so delavci imeli velik vpliv na izbiro vodij. Seveda so raje izbrali za vodjo tistega, ki je dopuščal več svobode pri delu in napisal kakšno uro za manjkajoče več in s tem malo popravil plačo. Ni pa bilo nujno, da je ta vodja bil tudi dober tehnolog in je tudi zaradi tega padala kakovost. Pojavil se je celo nov proizvod z nazivom REMAG, kar je v bistvu pomenilo *rena* – odpadek. Znan je tudi primer iz žične valjarne, kjer so delavci hoteli stavkati, češ da ni dovolj garderob. Ob kontroli smo ugotovili, da so nekateri imeli po pet ali celo več omaric. Tuš kabine pa so uporabljale snažilke za skladišče čistil in orodja ter kuhanje kave. Tudi delovodja si je privoščil svojo privatno kabino. Treba je bilo odločno ukrepati, da je bilo za daljši čas vse tako, kot bi morale biti ves čas.

Večina prišlekov je bila nastanjena v samskih domovih, kjer je železarna imela samo za svoje delavce 700 postelj. Kljub temu je postelj vedno primanjkovalo in preprosto smo pripravljali načrte za novogradnje. Delavci so po nekaj tednih ali mesecih našli ali pripeljali še partnerico in zaprosili za stanovanje. Tudi teh prošenj je bilo več kot 700. Pozidali smo že vse mesto po dolgem in počez, pa še v višino. Stanovanj pa nikoli dovolj. Prišleki so ob prihodu poleg postelje v samskem domu dobili tudi delovno obleko in bone za hrano za en mesec. Nekateri so kmalu spoznali, da se spleča priti večkrat in pobrati obleko, prodati bone in se vrniti domov.

AvtoBUSna postaja pred železarno 30. 6. 1961, hrani GMJ

Pred vratarnico Železarne Jesenice leta 1964, hrani GMJ

Brez odločitve za radikalno modernizacijo tehnološkega procesa in prehoda na zgolj elektro metalurgijo, izhoda iz tega stanja ni bilo več možno pričakovati. Toda to je zahtevalo dolgotrajne priprave in pridobitev soglasij ter predvsem sredstva. Temu so se upirali tako v Sloveniji kot v Jugoslaviji. V Sloveniji je vladalo mnenje, da tovrstne industrije ne rabimo. V Jugoslaviji pa niso več hoteli dati sredstev za modernizacijo slovenske industrije. Kako smo kljub temu uspeli, je daljša zgodba, ki sodi v druge zapise. Vedeli pa smo, da je na področju priseljevanja treba nekaj storiti takoj. Lahko reči, težko izpeljati. Obrati so vsak dan zahtevali nove delavce, vodstvo pa ni imelo ustreznih orodij za spremembe.

Neko jutro sem povabil na razgovor direktorja kadrovskega sektorja Janeza Tušarja, ki je bil strokovnjak na področju medsebojnih razmerij in odnosov. Predstavil sem mu neverjetno korelacijo štirih števil. Letno je prišlo 700 delavcev in letno je železarno 700 delavcev tudi zapustilo. Delavci so pričakovali še 700 stanovanj in v samskih domovih je bilo 700 postelj. Danes se čudimo, kako da tega nismo opazili že prej. Tušarju sem naročil, da naj v najkrajšem času najde razlog za to korelacijo in iz nje izpelje rešitev. Že drugi dan sva ugotovila, da je edina prava pot prenehati pošiljati avtobuse po nove delavce in jim ob prihodu nuditi posteljo in vse ostalo. Za vse ostale pa so vrata tovarne ostala odprta in smo z njimi pokrivali najnujnejše potrebe. Zgodilo se je tisto, kar sva komaj upala pričakovati. Vodje obratov so ob podpori sindikatov zahtevali preklic sklepa. Pogovorili smo se in vztrajali. Rezultat se je pokazal po enem letu. V železarni je delo teklo naprej z manj škarta in nesreč, saj so se vsi zavedali svojih kompetenc in odgovornosti. Samske domove smo pričeli predelovati v družinska stanovanja. Glas se je širil in tudi pomagal k pozitivni odločitvi za modernizacijo, ki smo jo izvedli z zagonom nove jeklarne leta 1987. Morda je sedaj že čas, da se tudi s to zgodbo seznanijo vsi, ki so jo z različnimi občutki in reakcijami doživeli in spremljali.